This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Gc 38
285

Schneemann - Prolusio de Cratini Iuniioris Fragmento

Digitized by Google

Gc 38.285

Harvard College Library

FROM
GIFT OF
FRANCIS H. FOBES
AUG 20, 1921

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

No 499

NATALICIA

REGIS AUGUSTISSIMI

FRIDERICI GUILELMI IV.

A. D. XV. M. OCTBR.

HORA XII.

IN AUDITORIO MAIORE

CELEBRANDA

INDICUNT

UNIVERSITATIS REGIAE GRYPHISWALDENSIS RECTOR ET SENATUS.

INEST

G. F. SCHOEMANNI PROLUSIO DE CRATINI IUNIORIS FRAGMENTO.

GRYPHISWALDIAE,

TYPIS FRID. GUIL. KUNIKE, REG. NIVERS. TYPOGR.

MDCCCLVIII.

Digitized by Google

HARVARD COLLEGE LIBRARY
GIFT OF
FRANCIS H. FOBES
AUG 30, 1921

Digitized by Google

Ex deperdita Cratini iunioris comoedia Chirone ab Athenaeo XI, 3 p. 460 hi versus afferuntur:

πολλοστῷ δ' ἔτει
ἐκ τῶν πολεμίων οἴκαδ' ἥκων, ξυγγενεῖς
καὶ φράτερας καὶ δημότας εὑρὼν μόλις,
εἰς τὸ κυλικεῖον ἐνεγράφην. Ζεὺς ἔστι μοι
ἑρκεῖος, ἔστι φράτριος· τὰ τέλη τελῶ —

quos apparet hominis esse ex aliqua hostium terra post diuturnam absentiam in patriam Athenas reversi atque in civitatem non sine aliqua difficultate restituti. Nam quod vix a se gentiles, phratores, demotas inventos esse ait, aegre sibi contigisse significat, ut a suis agnosceretur: scilicet quum puerulus fortasse aliquo casu e patria abductus multosque annos inter hostes detentus esset. Sed quamvis universa loci sententia satis plana sit, non liquet tamen, quid de κυλικείῳ statuendum sit, cui se ille adscriptum esse affirmat, neque postremorum verborum τὰ τέλη τελῶ sententia extra controversiam est. Operae pretium igitur fuerit, quae nobis aut vera aut probabilis utriusque rei interpretatio esse videatur, paullo accuratius exponere. Ac primum quidem de κυλικείῳ: quo vocabulo proprie nihil aliud nisi poculorum repositorium, τὴν τῶν ποτηρίων σκευοθήκην significari certum est. Neque aliam eius significationem Athenaeus commemorat, sed tribus ex Aristophane et Eubulo locis citatis,

Digitized by Google

in quibus haec ipsa planissime comparet, statim hunc quartum e Cratino subiungit, nulla amplius explicatione addita, licet propriam vocabuli significationem in eo agnosci non posse manifestum sit. Neque id fugit Eustathium, qui ad Il. XXI. 316 p. 1271, 32 illud ipsum εἰς τὸ κυλικεῖον ἐνεγράφην commemorans, symposium significari coniicit. Nam coniecturam hanc esse, non certam et ex ipsa Cratini fabula ductam interpretationem apparet, quippe quum de illa fabula non plus Eustathio quam nobis notum fuerit: tantum scilicet, quantum ex Athenaeo cognosci potest. Probavit autem eius coniecturam Meinekius [1]), sententiamque loci sic optime indicatam esse censet: mihi ea non quidem absurda, haudquaquam tamen optima esse videtur. Quid enim esse dicemus εἰς τὸ συμπόσιον ἐγγραφῆναι, in symposium inscribi? An moris fuisse, ut a domino convivii nomina convivarum in indice scriberentur, ideoque inscriptum esse in symposium idem significare atque in numero convivarum esse? Certe exemplum aut testimonium huius moris nullum extare credo, neque intelligo, qua ratione aliquis se civem probare hoc argumento potuerit, quod in convivarum numero esset, quasi non peregrinos quoque ad convivium vocari licuerit. Nam hoc quidem dubitari non potest, quin is, quem Cratinus loquentem induxit, civitatem suam hac inscriptione comprobare voluerit. Itaque quum alia explicatio circumspicienda sit, equidem κυλικεῖον illud collegium sive sodalicium esse arbitror civium Atticorum, in quo sodalicio haec lex observaretur, ut neminem nisi civem numero suo adscriberent, unde facile fieri potuit, ut Cratinus aliquem tali argumento uti faceret ad civitatem suam probandam, scilicet non in foro ac iudicio, sed in aliquo amicorum circulo et in actione ludicra, in qua etiam ludicro argumento locus esset. Sodalicia autem

1) Fragm. comic. III. p. 378.

Digitized by Google

Athenis permulta varii generis fuisse constat[2]), in quibus nonnulla, quae nihil aliud sibi propositum haberent, nisi ut statis diebus congregati sodales hilariter inter se convivarentur ludisque et iocis se oblectarent. Ex hoc genere unum nobilissimum novimus hominum sexaginta, qui patronum sibi Herculem fecerant, heroem epulando et potando non minus quam laboribus exantlandis insignem, ad cuius fanum Diomense congregari solebant, dictisque et factis iocularibus et ridiculis tantam non solum Athenis sed etiam apud exteros celebritatem nacti erant, ut Philippus, rex Macedoniae, magnus ridiculorum amator, librum sibi de iis componi iuberet lauta mercede oblata[3]). Neque diversi generis fuerunt quos ex Demosthene cognovimus, qui Ithyphallorum sibi nomen fecerant, ab Ithyphallo, uno ex Dionysi comitatu[4]), quem patronum, ut illi alteri Herculem, ascivisse videntur, eiusque sacris novicios, si quos reciperent, iocularibus quibusdam caerimoniis initiabant[5]). Eiusmodi igitur sodalicium non dubito quin illud quoque Cratini *κυλικεῖον* fuerit,

2) Cf. librum de antiqu. graec. vernacule scriptum tom. 1 p. 363 sq.

3) Athenae. XIV, 3 p. 614: *πλῆθος δ' ἦν Ἀθήνησιν τῆς σοφίας ταύτης* (loquitur de *γελωτοποιίᾳ*). *Ἐν γοῦν τῷ Διομέων Ἡρακλείῳ συνελέγοντο ἑξήκοντα ὄντες τὸν ἀριθμόν, καὶ ἐν τῇ πόλει ὠνομάζοντο, ὡς „Οἱ ἑξήκοντα τοῦτ' εἶπον" καὶ „Ἀπὸ τῶν ἑξήκοντα ἔρχομαι." — Τοσαύτη δ' αὐτῶν δόξα τῆς ῥᾳθυμίας ἐγένετο, ὡς καὶ Φίλιππον ἀκούσαντα τὸν Μακεδόνα πέμψαι αὐτοῖς τάλαντον, ἵν' ἐγγραφόμενοι τὰ γελοῖα πέμπωσιν αὐτῷ.* Cf. VI, 76 p. 260: *Ἱστορεῖ δὲ περὶ αὐτοῦ* (de Philippo) *καὶ τάδε Ἡγήσανδρος ὁ Δελφός, ὡς τοῖς Ἀθήνησιν εἰς τὸ Διομέων Ἡράκλειον ἀθροιζομένοις τοῖς τὰ γελοῖα λέγουσιν ἀπέστελλεν ἱκανὸν κερμάτιον, καὶ προσέτασσέ τισιν ἀναγράφοντας τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτῶν ἀποστέλλειν πρὸς αὐτόν.* Ceterum non illa demum aetate, sed iam Aristophanis tempore hoc Diomense sodalicium floruisse videtur, siquidem dubitari vix potest, quin *Διομειαλάζονες* illi, quorum in Acharn. v. 612 mentio fit, huc pertineant.

4) Idem sine dubio Ithyphallus est atque Phales, quem ut *ἕταιρον Βακχίου, ξύγκωμον νυκτοπεριπλανήτην, μοιχόν, παιδεράστην* Dicaeopolis celebrat ap. Aristophanem Ach. v. 267.

5) *Οἱ τελοῦντες ἀλλήλους τῷ Ἰθυφάλλῳ.* Demosth ctr. Conon p. 1262 §. 17.

Digitized by Google

nomine a calicibus indito, quos siccare in conventibus suis impigre solebant, quasi vernacule dicas die Becherei sive das Becherkränzchen. Certe non minus aptum hoc nomen iudicabitur, quam quo Herodis Attici aetate studiosi adolescentes a clepsydra, ad quam declamare solebant, sodalicium suum clepsydrium vocarunt[6]), aut hoc nostro tempore pictorum Düsseldorpiensium, hilaritatis ac iocorum amantium, sodalitas ab artis quam factitant instrumento appellatur der Malkasten. Quamquam Attico isti κυλικείῳ, si patronum aliquem atque eponymum heroem quaererent, in promptu erat Cylicem sibi asciscere, quem Herculi quondam comitem fuisse fabulatores affirmabant[7]).

De locutione τὰ τέλη τελῶ, quae postrema est in Cratini versibus, nuper demum controversiam movit vir doctissimus et in antiquitatum graecarum cognitione strenue versatus, Christianus Petersen, cuius iudicium quo pluris facio, tanto magis cavendum est, ne, quum dissentire me ab eo profitear, non satis graves dissentiendi causas habuisse existimer. Pervagata ante Petersenium omniumque, quos quidem ego noverim, consensu recepta sententia haec fuit, significari illa locutione tributorum, liturgiarum ceterorumque munium praestationem: id ille verum esse negat, et de sacris potius domesticis atque arcanis cogitandum esse statuit, quae soli cives Attici in sua quisque domo fecerint. Hanc enim interpretationem unam contextui verborum in Cratini versibus aptam esse: illi alteri non modo hunc contextum, sed etiam usum loquendi adversari[8]). Atqui de contextu quidem apparet quam lubricum sit iudicium in huiusmodi fragmento, ubi de consilio loquentis et quam ob causam quidque dicatur nihil plane compertum habeamus. Petersenio

6) Philostr. vit. soph. II, 10, 1 p. 585. et 13, 1 p. 594.

7) Nicander Thyatiremus apud Athenae. XI, 5 p. 461. — Etiam Cyathus in Herculis comitibus numerabatur ab altero Nicandro, Colophonio. Athen. IX. 80 p. 411.

8) Chr. Petersen, der Hausgottesdienst der alten Griechen (Cassel. 1851). p. 17 et 51.

Digitized by Google

quidem is, cuius illa verba sunt, hoc unum egisse videtur, ut civem se esse demonstraret, ad quam rem nihil interfuisse, utrum tributa ceteraque munia civilia praestaret an non; interfuisse autem magnopere, utrum sacrorum arcanorum, quae cives soli colerent, particeps an expers esset. Ego contra nullam causam esse video, cur non hoc potius consilium loquentis fuisse statuamus, non modo ut restitutum se esse in civitatem, sed ut praestari etiam a se affirmaret, quae civibus praestanda essent conferendis tributis aliisque muneribus obeundis. Quod autem huic interpretationi verborum τὰ τέλη τελῶ Petersenius etiam usum loquendi obstare autumat, hoc viri doctissimi iudicium redargui facile potest. Nolo nunc eiusmodi locutiones commemorare, quales sunt ζευγίσιον, ϑητικὸν τελεῖν, in quibus τέλος subaudiendum esse apparet[9]), aut το αὐτὸ τέλος τελεῖν in Demosthenis oratione contra Timocratem[10]) de iis, qui eiusdem classis sunt eiusque munia praestant: nam responderi fortasse possit aliud esse τὸ τέλος singulari numero, aliud τὰ τέλη numero plurali. Neque talia afferam, quale est τὰ τέλη καταϑέναι apud Antiphontem[11]), τὰ ἴσα τέλη διδόναι apud Hesychium[12]), aliaque similia, in quibus quum de significatione nominis dubitari nequeat, dubitaverit tamen fortasse aliquis, num pro καταϑέναι aut διδόναι etiam τελεῖν τὰ τέλη eodem sensu dici licuerit. Sed quid opponi huiusmodi exemplis poterit, quale est in decreto Piraeensium, Corp. Inscr. no. 101 v. 25, ubi Callidamanti cuidam a Piraeensibus inter alia iura etiam hoc conceditur: τελεῖν αὐτὸν τὰ αὐτὰ τέλη ἐν τῷ δήμῳ, ἅπερ ἂν καὶ Πειραιεῖς, καὶ μὴ ἐκλέγειν παρ' αὐτοῦ τὸν δήμαρχον τὸ ἐγκτητικόν? De sacrorum communione

9) Cf. Boeckh. Oecon. publ. 1 p. 651.

10) P. 745 §. 144: οὐδὲ δήσω Ἀθηναίων οὐδένα, ὃς ἂν ἐγγυητὰς τρεῖς καθιστῇ τὸ αὐτὸ τέλος τελοῦντας. Erat hoc in iure iurando senatorum. vid § 147.

11) De caede Herod. p. 744 §. 77.

12) S. v. ἰσοτελεῖς.

Digitized by Google

Callidamanti concessa in hoc contextu cogitari non posse manifestum est, ac si quis tamen id sibi manifestum esse neget, convinci poterit ex hoc ipso decreto, quum paullo ante, v. 11—17, de sacris praecipiatur: *καὶ ὅταν θύωσι Πειραιεῖς ἐν τοῖς κοινοῖς ἱεροῖς νέμειν καὶ Καλλιδάμαντι μερίδα, καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις Πειραιεῦσιν, καὶ συνεστιᾶσθαι Καλλιδάμαντα μετὰ Πειραιέων ἐν ἅπασι τοῖς ἱεροῖς, πλὴν εἴπου αὐτοῖς* [h. e. *μόνοις*] *Πειραιεῦσιν νομιμόν ἐστιν εἰσιέναι.* Nihil igitur superesse videtur, nisi ut statuatur, potuisse quidem *τὰ τέλη τελεῖν* etiam de tributis dici, si propter universum oratinis contextum errari de significatione nequeat, sed eandem locutionem per se solam non usurpari solitam esse nisi de sacris. Attamen ne hoc quidem obtineri poterit, sed refutabitur Dinarchi auctoritate. Is enim in oratione contra Aristogitonem p. 86 §. 17, quattuor genera officiorum enumerans, de quibus in magistratuum *ἀνακρίσει* examinari candidati solebant, deinceps ut horum nullo Aristogitonem perfunctum esse demonstret, singulis officiorum generibus singula eius delicta eodem ordine opponit. Primum est *εἰ γονέας εὖ ποιεῖ*; immo, inquit, *ἀντὶ τοῦ γονέας εὖ ποιεῖν κακῶς οὗτος τὸν ἑαυτοῦ πατέρα πεποίηκεν.* Alterum: *εἰ τὰς στρατείας ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐστράτευται*; minime vero: *ὅτε δ' ὑμεῖς ἐστρατεύεσθε, οὗτος ἦν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ.* Tertium: *εἰ ἱερὰ πατρῷα ἔστιν*; ne hoc quidem: *τοσοῦτον δ' ἀπολέλοιπε τοῦ πατρὸς μνῆμά τι ἔχειν, ὥστ' οὐδ' ἐν Ἐρετρίᾳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τελευτήσαντος ἐκεῖ τὰ νομιζόμενα ἐποίησεν αὐτῷ*[13]). Quartum denique: *εἰ τὰ τέλη τελεῖ*; immo huic quoque officio defuit, *τῶν δ' ἄλλων Ἀθηναίων εἰσφερόντων ἐκ τῶν ἰδίων οὗτος οὐδὲ τῶν δημοσίων καὶ ὧν ὤφλε τὸ ἀργύριον ἅπαν ἐκτέτικεν.* Manifestum est igitur Dinarcho illud *τὰ τέλη τελεῖν* non ad nescio quam sacrorum operationem pertinere visum esse, sed ad tributorum pensionem, neque dubitari posse spero, quin de vera eius formulae significatione usuque loquendi Dinarcho plus quam cuiquam nostrorum hominum credendum sit. Quod si ita est, etiam de

13) Neglecta iusta funebria demonstrabant *τὰ πατρῷα ἱερὰ* contemni, quorum praecipua pars constabat deorum manium cultu ad sepulchra parentum.

Digitized by Google

Cratini versiculo non amplius dubitabitur, utra interpretatio verior sit, illane, quae Petersenio placuit, an altera, quam vir doctissimus non solum ab illo contextu sed etiam ab usu loquendi alienam esse autumavit.

Sed est etiam alius error cum falsa ista interpretatione coniunctus, quod sacra illa, quae τελῶν nomine designari credit, arcana fuisse, idque adeo hoc ipso nomine declarari opinatur. Scilicet sacrorum privatorum ac domesticorum — de his enim solis agitur — duo genera fuisse statuit: alia palam cum familiaribus et amicis celebrari solita, in quibus sacra nuptialia, amphidromia, iusta funebria inferiasque mortuis oblatas, alia in operto remotisque arbitris operanda, in quo genere nominatim Jovis Hercii et Apollinis Patriti sacra numerat, quae, quamvis civibus omnibus communia, nihilo minus tamen arcana fuisse vult, quumque in designatorum magistratuum examine quaereretur, Jovemne Hercium et Apollinem Patritum haberent, probare eos examinantibus debuisse, arcana horum deorum sacra sibi nota seseque iis initiatos esse. Quae autem civibus omnibus communia erant, et de quibus adeo in publico examine interrogabantur et respondebant, haec quo iure arcana vocari possint, non satis perspicio. Neque enim hoc dicere licebit, fuisse certos quosdam ritus uni cuique domui ac familiae proprios et in operto peragendos, omnibus autem, qui non eiusdem domus ac familiae essent ignotos, atque haec esse illa arcana, quibus se iniatos esse magistratus designati probare debuerint. Numquam enim fieri potuisset, ut de his arcanis publico examine in senatu quingentorum aut in iudicio heliastico quaereretur[14]). Dicemusne igitur, ceteras quidem examinis partes publice et praesentibus omnibus aut senatoribus aut iudicibus aliisque auditoribus, hanc autem de sacris secreto institutam esse inter paucos quosdam conscios, antistites fortasse sacrorum aut exegetas?

14) Quam religiose Athenienses caverint, ne quid de sacris arcanis divulgaretur, quum alia exempla docent, tum quod in iudiciis, si causae ad mysteria partinentes tractaren-

Digitized by Google

Id quidem non facile quemquam probaturum esse arbitror in omnium, qui illius examinis meminerunt, scriptorum silentio [15]). An hoc potius: civibus quidem omnibus ea sacra nota, ceteris autem ignota, ideoque hactenus saltem arcana fuisse? Consentaneum est igitur, ut aliqua ratione provisum esse putetur, ne qua eorum notitia divulgari et ad exteros, servos aut peregrinos, dimanare posset. Sed nihil eiusmodi aut testimonio ullo aut indicio probari poterit. Audimus Jovis Hercii et Apollinis Patriti sacra civibus propria adeoque cum ipsa civitate coniuncta fuisse ut, qui ea non coleret, hoc ipso etiam civitatis expers esse videretur: scimus locum eorum in privatorum domibus fuisse vel in aula vel in aliqua parte aedium: administrata esse comperimus ab ipsis patribus familias, qui sic quasi sacerdotio quodam privato et domestico fungerentur. Sed arcana haec sacra fuisse h. e. talia, quibus etiam extraneos adesse, aut quorum ritus ac caerimonias ab extraneis cognosci nefas et aliqua lege interdictum esset, id vero neque audimus a veteribus, neque a Petersenio probatum videmus. Nonnullos quidem sic aut superstitiosos aut morosos fuisse credimus, ut neminem praeter proximos et carissimos ad certa quaedam sacra domestica admitterent, qualem Cironem illum fuisse audimus, quem, quum Jovi Κτησίῳ sacrificaret, solos nepotes suos, sed praeter hos neminem nec servum nec liberum admisisse Isaeus narrat. Sed haudquaquam omnes Cironis similes fuisse ex ipsa Isaei narratione manifestum est, vulgoque Jovis Ctesii sacris etiam servos non arceri solitos vel Aeschyli Clytaemnestra testis

---

tur, initiatos tantum iudices sedere licebat, neque auditores admittebantur, ne quis forte ἀνεπόπτευτος audiret, quod ab initiatis tantum audiri fas esset. Cf. Jul. Poll. VIII, 123. Att. Proc. p. 149.

15) Scriptorum locos omnes commemoravit Meierus, Att. Proc. p. 202—207.

Digitized by Google

est, quum captivam Cassandram alloquens χερνίβων eam κοινωνὸν futurum esse dicit πολλῶν μετὰ δούλων σταθεῖσαν Κτησίου βωμοῦ πέλας.[16]) Quod autem de Jovis Ctesii, idem sine dubio etiam de Hercii et de Apollinis Patriti sacris statuendum est. Arcebant ab his sacris servos et extraneos superstitiosi homines, qui praesentiam eorum diis ingratam esse aut officere sacrorum efficaciae posse suspicabantur[17]), non arcebant, qui liberum ab eiusmodi superstitione animum habebant.

Restat ut aliquid etiam de vocabulo τέλος adiiciatur, quod licet in Cratini versiculo de sacris accipi non posse demonstraverim, alibi tamen nonnunquam sic usurpatum a veteribus esse quodvis lexicon docet. Quod quum constet etiam verbi τελεῖν usum in sacris frequentissimum esse, dicique et τὰ ἱερὰ τελεῖν, τὰς θυσίας τελεῖν, τὰ ὄργια τελεῖν, hinc aliquis effici fortasse dixerit nihil obstare, quominus etiam τὰ τέλη τελεῖν eodem sensu accipi potuisse credamus. Atqui non quidquid fieri potest, propterea etiam fieri debet; et in scriptorum interpretatione non tam id quaeri convenit, quid potuerit fortasse aliqua locutione significari, quam quid vere significari solitum sit: haec enim una summa lex est sanae interpretationis, eamque etiam in Cratini loco observari oportuit. Sed alter quoque error removendus est. Nam quum constet cognatum vocabulum τελετὴν de arcanis potissimum et mysticis sacrorum generibus usurpari solere, fuerunt qui eandem arcani significationem etiam illi alteri, τέλος, quasi propriam tribuerent: neque Petersenium ab hac opinione abhorrere videmus. Qui autem accuratius inquisiverit, nec ratione eam fulciri neque exemplis comprobari intelliget. Velut in his Euripidis versibus,[18])

16) Aesch. Agam. v. 1035.

17) Cf. Lobeck. Aglaoph. p. 273 sqq.

18) Ex deperdita fabula, apud Athenaeum II, 12 p. 40.

Digitized by Google

θεοῖσι μικρὰ θύοντας τέλη
τῶν βουθυτούντων ὄντας εὐσεβεστέρους,

ecquis sibi persuadebit τέλη non omne genus sacrificiorum, sed arcana tantum significare? Item in eiusdem poetae versibus, quos Medeam dicentem facit, v. 1382:

γῇ δὲ τῇδε Σισύφου
σεμνὴν ἑορτὴν καὶ τέλη προσάψομεν
τὸ λοιπὸν ἀντὶ τοῦδε δυσσεβοῦς φόνου,

piacularia quidem sacra intelligi apparet, arcana ut intelligantur nulla causa est. Apud Aeschylum porro, Pers. v. 208, quum Atossa coram Persarum principibus libum arae imponens haec eloquatur:

σὺν θυηπόλῳ χερὶ
βωμὸν προσέστην ἀποτρόποισι δαίμοσι
θέλουσα θῦσαι πέλανον, ὧν τέλη τάδε,

si sacra designari statuimus[19]), id quod mihi verum videtur, certe non arcana haec esse manifestum est, quippe quae palam fieri videamus. Apud Sophoclem, Trachin. v. 238, quum instituisse Hercules dicitur

βωμοὺς τέλη θ' ἕγκαρπα Κηναίῳ Διί,

nihil nisi θυσίας vel θυμιάματα ἀπὸ καρπῶν designari fatendum erit[20]), omni arcanorum significatione exclusa. Denique apud eundem, Antig. v. 143, ubi hostes πάγχαλκα τέλη Iovi Tropaeo reliquisse dicuntur, spolia dici videmus hostibus detracta et a victoribus Iovi consecranda, quae consecratio certe non arcana fuit. Perapti autem hi duo Sophoclis loci esse videntur ad demonstrandum, qua ratione factum sit, ut sacra diis oblata etiam hoc τελῶν nomine vocarentur. Scilicet quum vectigalia et tributa, quae rei publicae penduntur, vulgo τέλη dici solerent, eodem vocabulo

19) Nam fuerunt, qui munus ac potestatem deorum averruncandorum designari malleat.

20) Cum vetere scholiasta, cui recentiores quidam interpretes immerito obloquuntur, de luco potius consecrato cogitandum esse rati; scilicet propter verbum ὁρίζεται. Sed zeugmatis figura hoc loco nihil offensionis habet, quum praesertim non de uno sacrificio nunc ipsum oblato, sed de institutione etiam in posterum observanda sermo sit.

Digitized by Google

etiam donaria ac sacrificia designari haud incongruum erat, quandoquidem haec quoque tanquam tributa quaedam diis deberi videbantur[21]). Quod si ita est, nomen illud in omne genus sacrificiorum, sive ea publice sive privatim, sive palam sive in operto fierent, pariter convenisse apparet. Aliter autem se res habet in cognato vocabulo τελετή. Huic enim istam arcanorum et mysticorum sacrorum significationem quasi propriam factam esse fatendum est: quamquam etiam generalioris significationis exempla haudquaquam deesse videmus. Horum unum iam Hermannus commemoravit, Antiqu. sacr. §. 52, I, ex Aristophanis Ranis v. 370, ubi Dionysiorum ludi scenici πάτριοι τοῦ Διονύσου τελεταὶ dicuntur. Alterum eiusdem poetae est in Pace v. 415,

τούτοισι δὲ (Soli et Lunae)
οἱ βάρβαροι θύουσι· διὰ ταῦτ' εἰκότως
βουλοίνθ' ἂν ὑμᾶς πάντας ἐξολωλέναι,
ἵνα τὰς τελετὰς λάβοιεν αὐτοὶ τῶν θεῶν.

et paullo post, v. 420:

καὶ σοὶ τὰ μεγάλ' ἡμεῖς Παναθήναι' ἄξομεν
πάσας τε τὰς ἄλλας τελετὰς τὰς τῶν θεῶν,

ad quem locum scholiastes παρατηρητέον, inquit, ὅτι ἀντὶ τοῦ τὰς θυσίας κεῖται τὰς τελετάς. Etiam in Vespis v. 907:

ὦ γεῖτον ἄναξ, δεσπότ' Ἀγυιεῦ, τοὐμοῦ προθύρου προκύλαιε,
δέξαι τελετὴν καινήν, ὦναξ, ἣν τῷ πατρὶ καινοτομοῦμεν,

de arcanis sacris non cogitandum est. Euripides porro, Iphig. Taur. v. 954, ubi Orestem loquentem facit,

21) Sic etiam lexici Passoviani editoribus visum est, tom. II part. 2 p. 1858 ed. quint. Sed Herodoti locus I, 183, quem citant, nihil huc pertinet: nam τὰ τέλεα ibi non substantivum est, sed adiectivum, i. q. τα τέλεια, significaturque hostiae perfectae, integrae, iustae aetatis.

Digitized by Google

κλύω δ' Ἀθηναίοισι τὰμὰ δύστυχῆ
τελετὴν γενέσθαι, κἄτι τὸν νόμον μένειν,
χοῆρες ἄγγος Παλλάδος τιμᾶν λεών,

ritum hoc nomine designat in choum festo observatum[22]), religiosum illum quidem, sed certe non arcanum. Neque Pindarus, Olymp. III, 41 (74), ubi Hieronem ceterosque Emmenidas laudat utpote εὐσεβεῖ γνώμᾳ φυλάσσοντας μακάρων τελετάς, aliud quid significat, quam τὰς ἑορτὰς τῶν θεῶν, quemadmodum recte scholiastes interpretatur. Item Olymp. XI, 51 festi Olympici prima celebratio, in qua nihil arcani erat, πρωτόγονος τελετὰ dicitur: et Pyth. IX, 98 τελεταὶ ὧριαι Παλλάδος Panathenaea sunt, quae item Nem. X, 34 τελεταὶ Ἀθαναίων vocantur, licet arcana Panathenaeorum sacra nulla fuisse constet. Sed quod in altero vocabulo τέλος factum esse statuimus, ut tributorum notio ad sacrificia transferretur, id in τελετὴν non item quadrare confitendum est, quandoquidem tributa nunquam hoc nomine designari, sed proprium eius usum in sacris esse videmus. Ad explicandum autem hunc usum maxime probabilis haec via videtur, ut proficiscamur a perficiendi et consummandi notione, quae, ut in verbo τελεῖν, sic etiam in verbali nomine agnoscenda est. Τελετὴν igitur proprie nihil aliud quam perfectionem et consummationem sacrorum significare dicemus[23]): ut autem de arcanis potissimum et mysticis sacris hoc consummationis vocabulum usurparetur, propterea factum esse arbitror,

22) Res nota est, imprimis e Phanodemo apud Athenaeum X, 49 p. 437. Schol. Aristoph. Ach. v. 972 (960). Plutarch. qu. symp. II, 10.

23) Hanc significationem etiam ab altero vocabulo τέλος non alienam esse vix est quod moneam. Quam ob rem non mirabimus, etiam τέλη nonnunquam ea dici, quae alias τελεταὶ potius dici solent, velut ap. Sophoclem Oed. Col. v. 1052: οὔ πότνιαι σεμνὰ τιθηνοῦνται τέλη θνατοῖσιν, ὧν καὶ χρυσέα κλὴς ἐπὶ γλώσσᾳ βέβακε προσπόλων Εὐμολπιδᾶν ad quem locum schol. τέλη δὲ τὰς τελετάς: καὶ Αἰσχύλος· Ἔφριξ· ἐρῶ δὲ τοῦδε μυστικοῦ τέλους. Item Soph. fr ap. Plut. de aud. poet. c. 4: ὡς τρισόλβιοι κεῖνοι βροτῶν, οἳ ταῦτα δερχθέντες τέλη μόλωσ' ἐς Ἅιδου.

Digitized by Google

quod horum omnes ritus atque caerimoniae praecipuam quandam sanctinomiam habere nihilque eorum salva religione praetermitti posse, sed ad consummationem pariter omnia necessaria esse viderentur. Nam in aliis sacris multa etiam minus necessaria fieri solebant, quae utrum abessent an adessent ad summam rem non magnopere intererat. In quibus autem nihil non summa religione observandum, et quorum nulla pars minoris ad consummationem momenti esset, in his illud τελετῆς sive consummationis nomen praecipuo quodam modo usurpari solitum esse non mirabimur: quamquam, ut dixi, etiam generalioris usus exempla haud desunt. Perfectionis autem et consummationis notionem in verbis τελεῖν et τελετή etiam ibi agnoscendam esse arbitror, ubi de initiatione mysteriorum usurpantur. Scilicet certis quibusdam lustrationibus aliisque caerimoniis opus erat, quibus qui rite praeparati erant, iam ad participanda mysteria plane apti et quasi consummati dicebantur[24]). Latini rem eandam contrario vocabulo, sed pariter apto significant. Nam lustrationibus illis ac caerimoniis initus h. e. aditus ad mysteria parabatur, quae et ipsa ab initu nomen initiorum acceperunt. — Denique τελετὴ et τελεῖσθαι etiam de consecratione imaginum aliarumque rerum dici videmus[25]), quae certis quibusdam ritibus vi quadam et quasi numine divino impleri credebantur, scilicet quia sic demum ad sacrum usum apta planeque perfecta et consummata dici poterant. Ad imagi-

---

24) Cf. Eustath. ad Il. IX, 310 p. 752, 19: τελεῖσθαι το μυεῖσθαι καὶ οὕτως ἐντελέστατα ἔχειν. Non absimili ratione a christianis scriptoribus τελειοῦσθαι dicitur et τελείωσις de baptismo aut de sacramento confirmationis, et τέλειοι qui baptizati aut confirmati sunt. Vid. Du Cange Gloss. p. 1540. Etiam de consecratione ecclesiarum τελειοῦσθαι dici Valesius notavit ad Harpocr. p. 63 (224 Dindf.).

25) Cf. Eustath. l l.: καὶ γοῦν καὶ Παλλάδιον τετελεσμένον καὶ λίθος τετελεσμένος κατὰ τοιαύτην σημασίαν ἐλέγετο. Aliquot exempla vid. ap. H. Stephanum, Thesaur. tom. VII p. 1969 ed. Paris.

Digitized by Google

num autem consecrationem praeter caerimonias etiam symbolis quibusdam opus fuisse legimus, quae iis appenderentur aut circumdarentur a peritis, qui τελεσταὶ, ars autem eorum τελεστικὴ dicebatur[26]). Lapides quo modo consecrati et ad vaticinandum vi divina impleti sint, ex Orphico carmine de lapidibus cognosci potest[27]). De aquae consecratione, quo ea ad hydromantiam aut lecanomantiam apta fieret, M. Psellus loquitur, de op. daem. p. 42. Boiss.: ἡ ἐπὶ τῷ ὕδατι τελετὴ καὶ τὰ ἐπάσματα ἐπιτήδειον πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ χρῶντος ἐργάζονται πνεύματος. Sed omne hoc genus theurgicae superstitionis antiquitus in Graecia ignotum fuit, ac posteriore demum aetate invectum, nec solum vulgo susceptum, sed etiam a philosophis quibusdam delirantibus probatum est.

Haec hactenus: iam illud agendum est, cuius causa haec protulimus.

Indicimus igitur Regis Augustissimi natalicia die crastini hor. XII in auditorio maximo ab universitate nostra celebranda, omnesque quicunque rebus nostris favent, magistratus regios et urbicos, civiles et militares, omnesque omnium ordinum cives atque hospites ut coetui nostro frequentes adesse velint qua decet observantia et reverentia invitamus.

Dabamus Gryphiswaldiae a. d. XIV m. Octob. MDCCCLVIII.

---

26) De his satis est Lobeckium laudare, Aglaoph. p. 108 et 730. De ritu autem eiusmodi consecrationis ipsius divae Hecatae praecepta a Porphyrio tradita apud Eusebium legimus Pr. enang. V, 21 tom. 1 p. 209 Heinich. Cf. G. Wolff, Porphyr. p. 130.

27) Lithic. v. 354–381: imprimis notabile est, quod v. 366 dicitur, λᾶαν ὑπερμενέεσσιν ἀοιδαῖς ἔμπνοον ἔρδειν. Lapides aliasve res sic consecratas et τετελεσμένας, divinaque aut daemonica vi impletas, τελέσματα dici notum est, unde corruptum a barbaris nomen Talisman.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine of five cents a day is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

Digitized by Google

: 38.285
olusio de Cratini iunioris fragme
dener Library 001876129
3 2044 085 107 209

Digitized by Google